

Válka na Ukrajině trvá přesně rok. Tamní věda utrpěla obrovské škody

24.2.2023 - Leona Matušková | Akademie věd České republiky

Krátce po začátku války vydala Akademie věd ČR rázné stanovisko odsuzující agresi Ruské federace vůči Ukrajině. Na hlavní budovu na Národní třídě v Praze nechala vyvěsit ukrajinskou vlajku jako symbolický výraz podpory. Odeslala také dopis akademiím věd v Rusku a Bělorusku s oznámením o přerušení vztahů. Akademie zprovoznila webové stránky Pomoc Ukrajině, kde soustředí veškeré informace k možné pomoci.

Finanční podpora a zázemí

Akademická rada AV ČR velmi záhy vypsal program finanční podpory pro prchající ukrajinské vědce a vědkyně *Researchers at Risk Fellowships*. Za několik měsíců jej využila téměř padesátka lidí, kteří našli útočiště na některém z pracovišť Akademie věd ČR. Jednalo se o začínající i zavedené odborníky z nejrůznějších oblastí. Vedle této podpory mohly jednotlivé vědecké ústavy čerpat peníze také na podpůrné profese, jakými jsou zahradníci, chovatelé laboratorních zvířat a podobně.

„Některé ústavy, které mají tu možnost, daly k dispozici ubytovací kapacity. Typickým příkladem je Ústav živočišné fyziologie a genetiky, který má bytový dům v Liběchově. Několik ukrajinských rodin tam dosud bydlí,“ říká předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová.

Role vědy v obnově země

„Ukrajina teď bezprostředně potřebuje zbraně. S tím jí Akademie věd nemůže pomoci, ale v jiných oblastech určitě ano. V případě potřeby můžeme nabídnout svou expertizu při propojování energetické soustavy a v dlouhodobější perspektivě budeme nápomocní při obnově jaderné energetiky,“ doplňuje Eva Zažímalová.

Po válce bude nutné obnovit také zemědělství. Ukrajina je obilnicí světa, ještě v roce 2021 vyvezla obiloviny v hodnotě téměř 12 miliard dolarů. Příjemci zboží jsou do velké míry africké a asijské země, jimž výpadek dodávek v důsledku války způsobil značné komplikace.

„Jedním z velmi negativních důsledků války bylo zničení genetické banky v Charkově, v níž bylo uloženo asi 150 tisíc vzorků zemědělských plodin. To bylo cenné bohatství nejen Ukrajiny, ale celého světa. Tato obrovská škoda se bude jen těžko nahrazovat, ale až nastane vhodná doba, pokusíme se pomoci našimi zdroji,“ dodává Eva Zažímalová.

Akademie nabídne pomoc také s vývojem a šlechtěním nových plodin, což je oblast, v níž vyniká zejména Ústav experimentální botaniky AV ČR.

Role humanitních věd

S obnovou kulturních památek mohou pomoci ústavy z oblasti humanitních věd – mají například faksimilie některých ukrajinských písemných památek. Role společenských věd se ale ukázala jako klíčová už v začátcích války. Byli to právě historici, filozofové, sociologové nebo politologové, kdo vysvětlovali, co se děje, a uváděli události do kontextu. Danému regionu například velmi dobře rozumí Slovanský ústav AV ČR, který vydal nedávno knihu *Poloostrov Krym: od křížovatký kultur k ruské kolonii*.

Odborníci z Filosofického, Psychologického, Sociologického ústavu, ale i dalších pracovišť z oblasti společenských věd se aktivně zapojovali a zapojují do veřejných debat a pomáhají v boji proti dezinformacím. Válka na Ukrajině umocnila potřebu budovat větší odolnost a rezilienci české společnosti. Také v této oblasti se odbornost AV ČR ukázala jako velmi podnětná (například projekty podporované výzkumným programem Strategie AV21 *Odolná společnost v 21. století*).

Jsme zranitelní vůči totalitním režimům

Podle předsedkyně AV ČR Evy Zažímalové napadení Ukrajiny Ruskem jasně ukázalo, nakolik jsme jako společnost stále zranitelní vůči totalitním režimům: „Politici si snad uvědomili, co vědci říkají dávno, že se nemá ustupovat totalitním režimům. Humanitní vědci, jako jsou historikové nebo psychologové, dobře vědí, že tyranovi se prostě ustupovat nemá, protože to nikam nevede.“

Akademie věd je připravena pomáhat i nadále podle svých možností, a to i v následné obnově vědeckého života na Ukrajině. Bez kvalitní vědy totiž podle předsedkyně Evy Zažímalové nemůže žádná země v dnešní době prosperovat.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Valka-na-Ukrajine-trva-presne-rok.-Tamni-veda-utrpela-obrovsky-skody>